

Syllabus voor Economie SEC - HAVO

De syllabus van Examenblad onderdelen Welvaart en Groei en Goede Tijden Slechte Tijden, geldt ook voor SEC. Zie dit als een handreiking, geen handleiding. Er kunnen altijd vragen worden gesteld waarvoor het inzicht in de stof nodig is, die ook nodig is bij onderstaande onderwerpen. Ook algemene vaardigheden zoals rekenvaardigheden (bijv. Indexcijfers) kunnen aan bod komen.

Week 1 en 2:

- **Economische kringloop**: de samenhang weten tussen geldstromen (monetaire kringloop) en goederenstromen (reële kringloop), ontbrekende waarden kunnen uitrekenen, het verband weten tussen de kringloop weergave en de nationale rekeningen weergave van geldstromen.
- Betalingsbalans: deelrekeningen kennen van de **Lopende rekening** en de **Kapitaalrekening**. Handige website: <https://www.economielokaal.nl/betalingsbalans-2/>
- Het onderscheid kennen tussen het **Netto** product (exclusief afschrijvingen) en het **Bruto** product (inclusief afschrijvingen).
- Het onderscheid kennen tussen het **Binnenlands Product** en het Nationaal Product (ook wel **Nationaal Inkomen** genoemd): Binnenlands is het inkomen verdient / de toegevoegde waarde geproduceerd binnen de landsgrenzen en Nationaal is het inkomen verdient / de toegevoegde waarde geproduceerd door mensen met de betreffende nationaliteit. Aan de hand van het saldo primaire inkomens buitenland kunnen beredeneren wat groter is; het BBP of het Nationaal Inkomen.
- De **objectieve methode** om het BBP te berekenen kennen als zijnde de productiemethode: toegevoegde waarde van bedrijven en de overheid opgeteld.
- De **subjectieve methode** om het (netto) Nationaal Inkomen te berekenen kennen als zijnde de methode via de inkomensvorming: loon, rente, huur/pacht, winst/verlies bij elkaar opgeteld.
- De **bestedingmethode** om het Nationaal Inkomen te berekenen kennen: $Y = C + I + O + E - M$
- Onderscheid weten tussen welvaart in enge en ruime zin
- Beperkingen van het BBP als welvaartsmaatstaf kunnen noemen, te denken aan de omvang van de informele economie die niet wordt meegerekend, de externe effecten waar geen rekening mee wordt gehouden, inkomensongelijkheid die niet zichtbaar is in het BBP, inflatie en bevolkingsgroei waar niet voor gecorrigeerd wordt in het nominaal BBP
- Alternatieve welvaartsmaatstaven kennen en weten in welke beperking van het BBP deze voorzien: reëel BBP per capita dat rekening houdt met zowel inflatie als bevolkingsgroei, **groen BBP** dat rekening houdt met externe effecten, **Human Development Index (HDI)** dat rekening houdt met het onderwijspeil, het gezondheidsniveau en armoede.
- Kunnen rekenen met indexcijfers: **nominaal en reëel BBP per capita**

Week 3:

- Personele inkomensverdeling (en andere verdelingen, bijv. de **categoriale inkomensverdeling**) kunnen aflezen aan de hand van een **Lorenzcurve**
- **Arbeidsinkomensquote** kunnen interpreteren als het totale arbeidsinkomen in ondernemingen verdiend in een jaar als percentage van de toegevoegde waarde in ondernemingen
- Het verband weten tussen de **80/20-ratio** en inkomensongelijkheid (nivelleren / denivelleren) en deze ratio kunnen berekenen

- Verschillende belastingstelsels kennen en het effect hiervan op de inkomensongelijkheid (**degressief, progressief en proportioneel (vlaktaks)**) en kunnen rekenen met een schijvenstelsel (**afrekposten, belastbaar inkomen en heffingskortingen**).
- **Marginale belastingdruk** / Marginaal tarief kunnen vaststellen en het verband leggen tussen dit marginaal tarief en het te behalen belastingvoordeel in geval van afrekposten
- **Gemiddelde belastingdruk** kunnen vaststellen en aan de hand van relatieve veranderingen in gemiddelde belastingdruk kunnen vaststellen of een verandering nivellerend danwel denivellerend werkt
- Het verschil weten tussen **de primaire inkomensverdeling** (vòòr belastingheffing, sociale premies en uitkeringen/subsidies) en de **secundaire inkomensverdeling** (ná belastingheffing, sociale premie betalingen en **inkomensoverdrachten**).

Week 4:

- Het onderscheid kennen tussen structurele aspecten van de economie en conjuncturele aspecten.
Handige website: <https://www.economielokaal.nl/conjunctuurstructuur-2/>
- **Structuurzijde** van de economie kennen als de aanbodzijde. Centraal staat: **productiecapaciteit**. Factoren kennen die de productiecapaciteit van een land kunnen beïnvloeden (bijv. scholing, innovatie, gezondheid, arbeidsproductiviteit, loonkosten per product).
- **Conjunctuurzijde** van de economie kennen als de vraagzijde. Centraal staat: **Effectieve vraag** / bestedingen / nationaal inkomen = $C + I + O + E - M$.
- Aan de hand van **conjunctuurindicatoren** (bijv. consumentenvertrouwen, producentenvertrouwen, **werkloosheidspercentage**, inflatie, uitzenduren) kunnen vaststellen of een economie zich in een **laagconjunctuur** of een **hoogconjunctuur** bevindt
- De termen **recessie** en **depressie** kennen
- Weten dat de inflatie in een land wordt berekend aan de hand van samengestelde gewogen indexcijfers en het CPI kunnen berekenen aan de hand van wegingsfactoren en partiële indexcijfers
- Kunnen vaststellen of er tussen landen sprake is van **convergentie** of **divergentie**
- De begrippen **waardevast** en **welvaartsvast** kennen

Week 5:

- Veranderingen kunnen schetsen in het **Macro Economisch Vraag en Aanbod model** (MEVA model) en kunnen toelichten wat de gevolgen van deze veranderingen zijn voor de inflatie en de productie in een land voor de korte termijn (of laagconjunctuur) en de lange termijn (of hoogconjunctuur)
- Het onderscheid aan de aanbodzijde kennen tussen **prijr rigiditeit** en een productie die kan toe- of afnemen op de korte termijn (of in een laagconjunctuur) enerzijds en mogelijke inflatie en een productie die wordt bepaald door de capaciteit op de lange termijn (of in een hoogconjunctuur) anderzijds.
- De term **stagflatie** kennen: de combinatie van inflatie en stagnatie
- De term **loonrigiditeit** kennen: lonen kunnen op zeer korte termijn niet veranderen
- De **verkeersvergelijking van Fisher kennen: $M \times V = P \times Y$** en de onderdelen kunnen benoemen en welke constant worden verondersteld op korte termijn (P), op lange termijn (Y) of altijd (V). Weten dat Y op lange termijn (of in hoogconjunctuur) wordt bepaald door de productiecapaciteit (en dus niet wordt beïnvloedt door veranderingen in M op lange termijn of in hoogconjunctuur).
- Aan de hand van Fisher kunnen uitleggen wat het gevolg is van veranderingen in maatschappelijke geldhoeveelheid op de inflatie en/of de productie.

Week 6:

- **Conjunctuur beleid (ook wel fiscaal beleid of begrotingsbeleid** genoemd) kennen als zijnde een instrument van de overheid om de conjunctuur (en daarmee de inflatie en de werkloosheid) te beïnvloeden, via aanpassingen van de overheidsbestedingen en/of de belastingen.
- De termen **anticyclisch en procyclisch** kennen
- **Ingebouwde stabilisatoren** (ook wel **automatische stabilisatoren** genoemd) kennen en hun werking in een laag- dan wel hoogconjunctuur: sociale uitkeringen en progressieve belasting.
- Nadelen van conjunctuurbeleid kunnen noemen, te denken aan weinig effectief in een open economie, door timing problemen soms procyclisch, stijgende overheidstekorten, liquiditeitsval
- **Monetair beleid** kennen als zijnde een instrument van de centrale bank om inflatie / productie (en daarmee werkloosheid) te beïnvloeden, via een aanpassing van de rente
- Het verband kunnen uitleggen van een rentewijziging op inflatie (bijv. rente daalt → kredietverlening aantrekkelijker → bestedingen nemen toe → EV nadert productiecapaciteit → (bestedings)inflatie stijgt)
- Het effect van monetair beleid op de maatschappelijke geldhoeveelheid kunnen uitleggen (en verband leggen met Fisher)
- Het verband kunnen uitleggen van een rentewijziging op de wisselkoers (bijv. rente daalt → beleggingen in dit land worden voor het buitenland relatief minder aantrekkelijk → vraag naar de valuta van dit land daalt → wisselkoers van de valuta van dit land daalt

Week 7:

- **Wisselkoersbeleid** kennen als zijnde een instrument om de **wisselkoers** te beïnvloeden, via een rente aanpassing (zie laatste punt van week 6) of via een **directie interventie** middels een **aan- of verkooptransactie op de valutamarkt**.
- Het opkopen van de eigen valuta (met buitenlandse valuta uit de **reserves**) zien als een interventie om de vraag naar de eigen valuta te vergroten en daarmee de wisselkoers te doen **appreciëren**.
- Het opkopen van een buitenlandse valuta (met eigen valuta) zien als een interventie om het aanbod van de eigen valuta te vergroten en daarmee de wisselkoers te doen **depreciëren**.
- Wisselkoers zien als de prijs van een munt uitgedrukt in een buitenlandse munt (bijv de koers van de euro is de prijs van 1 euro uitgedrukt in bijv. dollars of yen)
- Een wisselkoers kunnen omrekenen (bijv de koers van de euro uitgedrukt in dollars is 1,23 dan is de koers van de dollar uitgedrukt in euro's dus $1 / 1,23 = 0,81$).
- Veranderingen in vraag of aanbod naar een valuta als gevolg van interventies op de valutamarkt kunnen herkennen in een grafiek
- Verbanden kunnen uitleggen tussen rente, wisselkoers, inflatie, saldo lopende rekening, internationale concurrentiepositie (gebruik hiervoor de handout uit de les met 20 uitleg vragen erop, zie schoolmail week 7)
- Inflatie, arbeidsproductiviteit, loonkosten per product en wisselkoers zien als factoren die invloed hebben op de internationale concurrentiepositie

Voor oefenmateriaal en filmpjes verwijs ik naar de schoolmails weken 1 t/m 7 en naar de modulewijzer waar veel goede examenopgaven in staan.